

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Søren Hansen:
Drengear i min
faders gård.

DRENGEÅR

I MIN FADERS GÅRD

Skitser i tekst og tegning
af
SØREN HANSEN

FYNS BOGHANDELS FORLAG
VIGGO MADSEN

**DRENGEÅR
I MIN FADERS GÅRD**

Til Helga!

DRENGEÅR I MIN FADERS GÅRD

Skitser i tekst og tegning

af

Sørensen

FYNS BOGHANDELS FORLAG
VIGGO MADSEN - ODENSE

1966

FYNS TIDENDES BOGTRYKKERI . ODENSE

INDHOLD

	Side
Hjemkomst	7
Han hed Le	8
Moder og fader	9
Bedstefader	15
Barndomskirken	19
Met-Mari	22
Grand Danois	24
Løbskkørsel	26
Ad øde veje	28
To vilddyr	31
Grævlingen	33
Vejkasten	35
Lavs-Maaleren	38
Den røde hane galede	40
En ridetur	43
Jens Anton	44
Himlen åbnedes	46
Gråspurven	48
Torden	49
Brudedalen	51

Hjemkomst

*Da jeg var gæst i mit gamle hjem,
sprang et væld af barndoms minder frem.
De lyse, mørke, store og små
varmer, når dagen er kold og grå.*

Han hed Le

Nej, han hed ikke Le, men blev kaldt sådan af alle, der kendte ham. Det kom af hans lyse sind og hjertelige latter, der lød dagen lang.

Han var under hjemmets tryghed.

Nu er Le en ældre mand, og ingen kalder ham Le. Det kommer af, at nogle barndomsoplevelser kastede skygger ind i hans sind og stjal den lyse klang i hans latter. Den indeholder nu et forbehold.

Han kom under livets utryghed.

Moder og fader

Sytten år gammel kom Les moder på højskole. Her kom hun i kontakt med det grundtvigske livssyn. Det gav hende en større horisont end almindeligt for datidens jyske bondepiger.

Hun havde en egen evne til at løfte hverdagen op over dens slæb og stræb. Hun skabte fest. Syv barnefødsler i forbindelse med en husmoders gøremål sled hårdt på kræfterne og medførte – vel – hendes alt for tidlige død. Hjemmet fik slagside, da hun gik bort, og det rettede sig aldrig helt siden.

Hun var så omsorgsfuld. Var der anledning til at trøste eller hjælpe, gik ingen forgæves til hende. Et kærligt klap på kinden af hendes grove, arbejdsru, men så nænsomme hænder, var nok til at få småsmerter og tårer til at forsvinde. Le vidste det. Moder tænkte aldrig på sig selv, kun på andre. Hun tilhørte kredsen af de »fromme, stærke kvinder«.

Le stod i et inderligt forhold til moderen. Det kom nok af, at han lignede hende i sindelag. Hun fandt noget af sig selv i ham. De havde en sød hemmelighed sammen: poesien. Fandt moderen et digt i avisen, klippede hun det ud og gav Le det. Han blev således fra barnsben fortrolig med »poesiens blå blomst«, der fremdeles er blå for ham.

Et lysende minde står for Le:

Da Le rejste hjemmefra for at uddanne sig – bonde duede han ikke til at være – tilbragte han selvfølgelig ferierne i hjemmet. Han kom altid hjem med et sent aftentog og måtte gå den halve mil fra stationen til hjemmet. Han følte en vis spænding over denne aftenvandring, for når Le nåede til et bestemt sted på vejen, ventede han at se et lille lys skinne langt borte. Og det svigtede aldrig, så længe moderen levede. Lyset var moderens første hilsen til sin hjemvendende dreng. Hvor lidt! og dog så uendelig meget for Le.

Storbyens lyshav tåler ikke sammenligning med moderens lille lys. Byens lys er koldt og dødt. Moderens var varmt og levende. Det var tændt i kærlighed til en elsket dreng.

Følgende vers af for længst afdøde forstander Povl Hansen, Vallekilde højskole, holdt Les moder meget af:

*Vor fader har lys i sit vindu,
og går du ad vejen frem,
det skinner så mildt og venligt
og leder dig stille hjem.*

Til moder

*Jeg leved' i din kærlighed,
fra før end jeg blev født,
og til dit varme hjerte brast.
Nu lever du i min.*

*Så længe som mit hjerte slår,
du lever i dets slag.
Den dag, jeg entrer Charons båd,
står du til rors — mor.*

Les fader var en klog og en god mand. Han havde et stort hjerte, men bar det ikke uden på sin vest. Jyske bønder, eller i det mindste nogle af dem, er blufærdige. De stiller ikke deres lønkammer til rådighed for alle og enhver. Selv deres nærmeste når ikke ind i det allerlønligste hjerterum. Les fader var en af de blufærdige. Men det lød da også i forne tider:

Gå ind i dit lønkammer og luk døren efter dig!

Disse ord efterlevede Les fader.

Han var dog ingen indesluttet mand. Han havde let ved at komme i kontakt med sine omgivelser. Han var redelig i stort og småt. Mødte han smålighed eller en nusset sag, sagde han åbent og straks fra. Der var rejsning over ham. Han var selvejerbonden, der ikke lod sig byde noget af fremmede, når han stod på sin egen jord. Han har endog bortvist folk, som han ikke ville tåle i sit hjem.

Le kan bedst tegne en skitse af faderen ved at fremdrage enkelte tildragelser og udtalelser:

Faderen havde pligt til ægtkørsel for folk, der ikke selv havde køretøj. En dag fortalte naboen, der havde tilsvarende pligt, at lægen havde nægtet at tage med ham til en fødende kvinde. Allerede dagen efter kørte faderen til lægen – der var hjemmets huslæge – og spurgte ham, om han også nægtede at tage med, når han hentede ham til en fødsel. Han forlangte klar besked, »for«, som han sagde til lægen, »jeg vil ikke køre til nar for dig«.

Le havde det som andre drenge, han kunne godt lide slik, og han mente, at han godt kunne lade det skrive på faderens købmandsregning. Som tænkt så gjort. Allerede et par dage senere var Le igen lækkersulten og købte atter slik for en femøre, der noteredes på faderens konto. Det blev dog købmanden for meget, og han meddelte faderen, hvordan sagen stod. Faderen betalte Le kontant med et par solide og velsiddende lussinger og følgende bemærkning:

»Du skal betale gammel gæld, før du stifter ny«.

Denne lærdom nemmede og fastholdt Le.

En dag havde Le uden forlov taget sig en ridetur på en af de store heste. Rideturen endte ynkeligt med, at hesten smed Le af. Græsrytter. Hvis han havde ventet trøst af faderen, tog han forkert. Der vankede en lussing og i tilgift følgende:

»Du skal aldrig kravle op på en større hest, end du kan nå jorden med benene«.

Faderen havde nok Les lille islænder i tankerne, da han sagde dette. Le har senere forstået faderens bemærkning i overført betydning: Du skal i alle forhold holde dig ved jorden, for »ved jorden at blive, det tjener os bedst«. Og i den betydning har Le taget bemærkningen ad notam.

Da Le første gang skulle rejse hjemmefra for længere tid, var det svært at få sagt farvel, sikkert også for faderen. Men hans følelser gav sig i det ydre kun udtryk i følgende ord:

»Skik dig godt. Det spørges mindst. Hvis der er noget, der kniber for dig, så ved du, hvor jeg bor«.

En advarsel og et tilsagn. Bedre afsked kan en fader efter Les mening ikke tage med en bortdragende søn.

Til fader

*Jeg søgte ofte til dig
som barn og voksen mand.
Du havde altid gode råd,
når verden blev mig streng.*

*Du gav mig tryghed frem for alt,
derfor mit hjertes tak.
Selv nu, når tvivlen nager mig,
jeg søger til dig — far.*

Ville man have det rette indtryk af Les moder og fader, skulle man se og opleve dem sammen. De hørte sammen. Der var fred og glæde i deres samvær. De førte ingen tom, endsige dårlig tale, hverken indbyrdes eller med børnene. Deres samvær bragte berigelse til deres omgivelser. Deres daglige færd var et bevis på deres kærlighed. De levendegjorde folkevisens gamle ord »kærlighed kan aldrig dølges«.

Når dagens gerning var endt, oprandt hjemmets hyggestund, da levedes der et jævnt og muntert liv. Om dagen levedes et jævnt og virksomt liv.

Måske var moder og faders samliv så rigt, fordi de i deres ungdom måtte kæmpe for at få hinanden. Det var nok det, faderen tænkte på, når han sagde »det, man må kæmpe for at opnå, har større værdi end det, der kommer af sig selv«.

Les moder var gårdmandsdatter og faderen boelsmandssøn. Der var altså hartkorn til forskel på deres afstamning. Som ung tjente faderen i moderens hjem i to perioder. Ifølge hans skudsmålsbog, som er i Les varetægt, har han

»udført det, der er forlangt af ham, med villighed, flid og troskab«.

Men uanset dette gode skudsmål ville hans husbond og tilkommende svigerfader ikke tillade ægteskabet med hans datter. Det er den gamle historie om, at den, der gifter sig under sin stand, sætter en plet på sin slægts ære.

De unge fortvivlede ikke over afslaget. De havde forudsætningen for at holde ud: kærlighed og vilje. Skrankerne faldt om sider, og de blev gift. Om deres kamp ved Le intet. Den taltes der ikke om.

Som nævnt, skulle man se de to sammen. Allerhelst skulle man se dem, når de hånd i hånd gik markvandring sommersøndage. Hun pyntet med hvidt forklæde; han hvid jakke og lang pibe. Her oplevede de det under, at sæden groede op af den sorte muld. De havde gjort deres: tilberedt og tilsået jorden, og så lod de i tillid til Vor Herre ham om resten.

Le fik en enkelt gang lov til at gå med på vandringen; men følgeskab var ellers uønsket. Det var højtidstunder for de to og for de to alene.

*I sommersøndags fryd og ro
gik de i marken ud
for sammen og alene to
at takke høstens gud.*

*De tog hinanden hånd i hånd
så glade og så fro,
for kærlighedens stærke bånd
omslynged' begge to.*

*Så gik de vange op og ned,
de fryded' sig og lo
i glæde over søndagsfred;
og de så sæden gro.*

*Den rug vil give mange fold,
om vejrets gud så vil,
at ej han tager større told
end netop lige til.*

Bedstefader

Les bedstefader hed Søren Greve. På egnens sprog blev det til Søren Grøv. Han var allerede en gammel mand, da Le var dreng. Når han ikke så gammel ud, skyldtes det, at han var lille af vækst, adræt i bevægelser og af et iltert temperament, samt at han, i modsætning til datidens mænd, var glatraget.

Hans ilterhed var et karaktertræk hos ham. Han flammede op, når andre tog det med ro. Han kunne blive så rasende over en ubetydelighed, at det svovlede omkring ham, eller rettere fra ham. Når et raserianfald var overstået, var bedstefader den mest elskværdige og hjælpsomme, der fandtes – indtil næste anfald.

Bedstefader var altmuligmand på den gård, han selv havde ejet gennem mange år. Han betragtede sig selv som aldeles uundværlig for gårdens drift, og det må indrømmes ham, at han satte hele sin arbejdsevne ind dagen lang. Han kendte hverken otte- eller titimersdagen. Han havde mange gøremål og tog dem af sig selv. Han havde ikke behov for ordrer. Hans særlige opgave var at røgte kreaturerne, og da han var punktligheden selv, gjorde han det godt. Selv småopgaver påtog han sig. Han kunne ikke døje at se gårdspladsen overstrøet med halmstrå. Han samlede hvert strå op, han fandt på sin vej, og det var mange.

Mellem bedstefader og Le bestod et hjerteligt forhold. Han gav i smug Le mangt et overgemt og runkent æble, og æbler var ellers ikke til fals hos ham. Der bestod en slags frimureri imellem de to, og ingen af dem kunne få den tanke at åbenbare dette for andre. Le lærte derved at holde på en hemmelighed, en lærdom der kom ham til gavn i hans daglige arbejde og omgang med mange mennesker og store sager.

Le mindes ikke, at bedstefader har skældt ham ud. Der kunne ellers nok nu og da have været lejlighed til det.

Muligt havde bedstefader en følelse af, at de små skulle beskyttes. En sådan følelse havde han i hvert tilfælde over for småkræ, især små lam. Dem kælede han for hver dag, men kun så længe de var små. Kæleri var ellers ikke hans kæphest.

Som nævnt havde bedstefader i mange år været gårdejer. Årsagen til, at han ikke var det mere, må nok søges i den omstændighed, at han manglede det sikre overblik, som er nødvendigt for at lede en stor bondegårds drift. Det var held i uheld, at der stod en mand parat til at overtage gården, da bedstefader kørte fast. Det var Les fader. Bedstefader kom aldrig til at fortryde denne ordning. Der bestod et ualmindeligt godt forhold imellem disse to mænd, og det skyldtes nok i det væsentligste, at Les fader var besindig og kunne med få ord og uden at såre sætte bedstefader på plads, når han gik over gevind. Han sagde blot »Ja, så er det godt bedstefader; nu har vi hørt det«.

Da Le blev stor nok til det, blev han bedstefaders medhjælper, og det var de begge godt tilfredse med. Især var Le optaget af de mange historier, som bedstefader gav til bedste. De satte Les fantasi i svingninger, til tider for mange og stærke. Det var i særlig grad hårrejsende, når bedstefader fortalte historier fra sin ungdom: spøgelseshistorier og røveriske overfald på vejfarende. Der var blod i disse historier. De røveriske overfald fandt sted på de øde vejstrækninger, i hulveje, småkrat o. l. Disse steder var der mange af på Djursland. Gjaldt overfaldet et køretøj, sprang et par af røverne ind på hestene og holdt dem fast i hovedtøjet, medens andre forsøgte at slå kusken og passagererne ned. Det var ikke altid, forehavendet lykkedes, for de vejfarende regnede dengang med muligheden af overfald og var beredt på at give røverne en varm velkomst. Et egespir var et probat middel at have ved hånden.

Thomas Olesen Løkken har i digtet »Kongevej og Kirkevej« skildret et sådant overfald:

*». . . Naar Vogntoget snegled sig Hulvejen frem
blev det standset den bælgmørke Nat.
Det suste fra Knippel og lyned fra Dolk,
og Egespir løftes til Slag
i Kamp mellem lovløst og lovgærdet Folk.
Her skulde man færdes ved Dag«.*

Bedstefader talte af erfaring. Han havde i sin ungdom været udsat for overfald, men han stod sig. Hans øjne lyste, når han forklarede, hvordan han kløede røverne.

Spøgelseshistorierne handlede om helhesten, haltefanden og om de dodes liv på kirkegården kl. 12 nat, når de stod op af gravene for at optræde som genfærd, indtil morgenhanen gol. Ved det første hanegal fjælede de sig atter i gravene.

Le var lutter øren, når bedstefader fortalte. Der var ingen, der spurgte, om det var forsvarligt at fortælle en lille dreng så rystende historier som bedstefaders. De moderne psykologer ville vist have korset sig, hvis de havde overværet bedstefader i et af hans glansnumre, der slugtes med begærlighed af en stumpet dreng. Bedstefader tænkte ikke på det muligt uforsvarlige i hans fortælling. Han fortalte blot, og det gjorde han godt. Han dramatiserede begivenhederne med ord, miner og fagter.

En særlig spændende oplevelse for Le var det at hjælpe bedstefader med at fange får, der havde revet sig løs og aflagt visit på forbudte områder: egne eller andres kornmarker. Der var intet, der kunne bringe bedstefader ud af fatning, som det, at han ikke kunne løbe fårene op. Får har den for forfølgeren kedelige vane, at de ved en hurtig drejning af kroppen kan undgå at

blive fanget. Det kneb gjorde bedstefader aldeles rasende, og de flygtende får fik et par raske udråb efter sig; de »forbandede får« var et af de blideste. Nå, alting får en ende, det gjorde fårenes frihed også, men det skete først efter, at bedstefader og Le havde smidt træsko og strømper. Så gik det over stok og sten uden hensyn til de bare fødder, der efter en sådan jagt var oversået med rifter fra stubbe og sår fra sten.

Når et får måtte give op, vankede der adskillige ublide knubs, en knytnæve i panden og følgende lektie var den almindelige udgang:

»Nej, holdt do no lidt mi brovr. No ska a fanenhintemæ lær dæ din krav«.

Jo, der var krudt i den gamle, og han holdt det tørt.

Som alle andre måtte bedstefader en dag gå heden. Le tror ikke, at han opdagede det. En morgen, da han som sædvanlig skulle stå op, sagde han:

»No ska a op å gi forenc«.

Men han kom aldrig op. Han fik lige benene ud over sengekanten, så faldt han bagover og var død uden et kny. Han blev højt op i firserne. Le tror om bedstefader, at han ikke godvillig forlod denne verden, selv om han vidste, at hans tøjrslog blev mindre dag for dag. Han var godt klar over, at døden er livets vilkår.

Barndomskirken

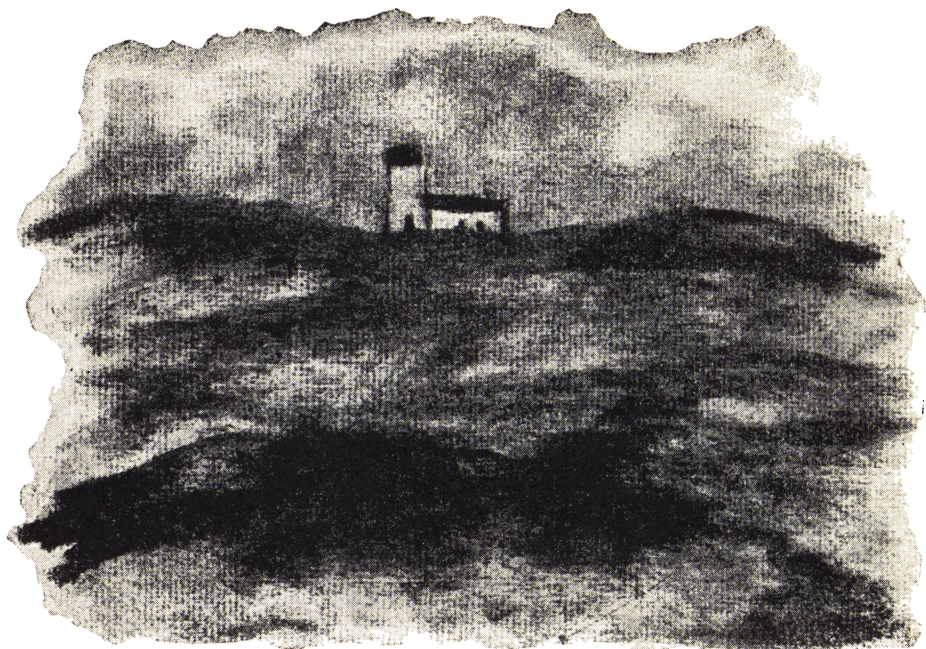
Le har set mange prægtige kirker, katedraler: Peterskirken i Rom, Notre Dame i Paris, Domen i München og i Trondheim samt Sct. Knuds Kirke i Odense m. fl. Disse kirker, der er kunstværker i kraft af arkitektur og kunstnerisk udsmykning, kan for Le ikke stå mål med den gamle og såre beskedne danske landsbykirke, hvis præg står dybest i hans sind, og allerdybest står præget af barndomskirken, der sandt at sige ikke er noget kunstværk. Le har ofte stillet sig spørgsmålet: Hvorfor står den mest beskedne af alle kirker så stærkt i sindet? Og han er kommet til det resultat, at det er fordi, han fra ganske lille har haft et særligt tilhørsforhold til denne kirke.

Her bar hans moder ham som spædbarn frem til døbefonten til indvielse, genfødsel til et evigt liv. Her bekræftede han, da han kom til skelsår og alder, den dåbspagt, som hans moder på hans vegne havde indgået. Til denne kirke søgte moder og fader og utalte slægtled før dem i deres livs store og afgørende stunder, glædelige som sørgelige: barsedåb, konfirmation, bryllup og begravelse. Her følte de sig hjemme også de almindelige søndage, når kirkens klokke kaldte til deltagelse i menighedens fællesskab. Her løftedes de op over hverdagen.

På kirkegården i læ af kirken og ved dens fod ligger nu: moder, fader, bedstefader, søskende med mange flere, overgivet til jorden for selv at blive jord i overensstemmelse med det gamle alvorfulde ord: »Til jord skal du blive«. Det er Les forvisning, at moder og fader havde det levende håb, der er i pagt med de løfterige ord: »Men af jord skal du igen opstå«.

Der kan således siges at være en direkte jordforbindelse mellem kirken og Le, og der er nok også en anden forbindelse, den Johannes Jørgensen kalder »Tråden ovenfra«.

Til kirken hører som noget selvfølgeligt kirkeklokken, hvis toner virker kaldende og manende på Les sind. Denne kalden og manen kan Le ikke forklare, han kan kun bekende, at sådan er det, og kan tilføje, at han ofte har erfaret, at det, der lever i sindet, men ikke kan forklares, er mere værdifuldt end det, der

kan forklares ad fornuftens vej. Det første har med hjertet, det sidste med hjernen at gøre.

Grundtvig har, vel som ingen anden, sunget om kirkeklokken:

*»Kirkeklokke ej til hovedstæder
støbtes du, men til den lille by,
hvor det høres trindt, når barnet græder
og inddysses blidt ved vuggesang.*

*Lifligst dog det klinger, helst om høsten
i den stille, svale aftenstund!
gennem jorderig går himmelrøsten,
kalder sjælen til sin hvile ind«.*

Om kirken synger han:

*»Kirken, den er et gammelt hus,
står, om end tårnene falde«.*

Det gælder også Les barndomskirke, der står fast forankret i den jyske muld. Den står på bakken, løftet op over det lave. Tårnet peger mod himlen. Sådan har den stået i århundreder, og sådan vil den stå med sine hvidkalkede mure og sit røde – af vejr og vind forædlede – tegltag i andre århundreder, medens slægt følger slægt i indgang til livet og i indgang til døden.

Met-Mari

Ved siden af Les hjem lå et lille, uanseeligt bindingsværkshus, hvidkalket og med tjærede stolper. Her boede Met-Mari. Hun var en halvgammel, svagelig pige. Hun var stedmoderlig behandlet af tilværelsen, og vel også af samfundet. Hun havde været et skravl hele sit liv, så det var ikke underligt, at hun ikke havde haft friere i sin ungdom. Der kræves stærke kvinder på landet, det gjorde der i hvert fald dengang, Met-Mari levede. Det var en kones pligt at føde mange børn, og slide hårdt med arbejdet skulle hun også. Og ingen af delene kunne Met-Mari.

Samfundet var dengang ikke så godt belagt med socialhjælp som nu. Den eneste hjælp, det kunne byde Met-Mari, var fattighjælp, og hun var i besiddelse af så megen stolthed, at hun afslog en sådan hjælp.

Hun ernærede sig kummerligt ved at sy og strikke for folk og af de nådsens gaver, som naboerne gav hende.

Sygdommen, som hun havde lidt af fra barnsben, kendte landsbylægen intet middel mod, og det var en umulig tanke, såvel for ham som for hende, at prøve, om en anden læge kunne hjælpe hende. Hun sled derfor sin sygdom indtil den dag, da hun selv satte et afgørende punktum for sit liv.

Hos Met-Mari kom Le mindst een gang hver dag. De to kunne li' hinanden, og de snakkede så godt sammen om – ingenting. Le var bare fem år, da han fik sit livs første, store og for ham uforklarlige oplevelse, der skyldtes Met-Mari.

Les besøg hos Met-Mari begyndte, så snart han kunne stolpre afsted, men inden han kunne knappe sine bukser. Den egentlige grund til, at Le holdt af at komme ind til Met-Mari, var nok den, at hun i al sin fattigdom altid havde råd og hjerte til at give Le et stykke sukkermad, og sukkermad er ikke til at kimse ad, især når sukkeret var det grove, brune puddersukker.

På landet var der dengang ingen, der bankede på en nabos dør, før man gik ind, og denne skik, som Le var flasket op med, fulgte han; han ventede aldrig på et »Kom ind«.

En søndag morgen, da han trådte ind i Met-Maris stue, mødte der ham et syn, som han ikke siden har glemt: Met-Mari hang i et reb, som hun havde fastgjort i en krog i loftet. Hun havde gjort op med livet og valgt døden.

Le stillede for første gang overfor et menneskes død, endda en voldsom; han forstod vel ikke fuldt ud, hvad han så, men han forstod da så meget, at det var noget forfærdeligt, og han løb, alt hvad benene kunne strække, hjem for at fortælle, hvad der var sket. Les fader tog sig af det pinlige, men pligtige arbejde: nedskæringen.

Met-Maris død satte det første lille forbehold i Les latter.

Grand Danois

Grand Danois er fællesnavnet for de store danske hunde, der vel hver for sig er forsynet med et egennavn. Han, der her er tale om, hed Bjørn. Han var et vigtigt tilbehør i Les hjem, da Le var dreng. Bjørn var stor og stærk, så stærk at han kunne løfte det store spisebord ved at stemme ryggen imod, og han var så godmodig, at han end ikke gjorde en kat fortræd.

Bjørn gav Le adskillige oplevelser. Her er et par af dem:

Et par gange om året tog bedstefader sig en tår over tørsten. Det skete kun ved særlige lejligheder: vælgermøder, markeder o. l. De gange, bedstefader drak, drak han tæt. Han var i ingen henseende mådeholdsmænd. Efter den slingrende hjemkomst efter et markedsbesøg blev bedstefader anbragt ved spisebordet for dog at få nogen tørkost. Så snart bedstefader var blevet vel anbragt, kom Bjørn hen til ham for at blive kælet med. De to var meget fine venner. Da de var færdige med deres kæleri, gik Bjørn ind under spisebordet med det resultat, at både bord og bedstefader væltede med et brag. Bedstefader tog denne oplevelse med højt humør og gav det udtryk i følgende hyldestudbrud til Bjørn: »Bravo! du danske hund«.

Den bedste af Bjørns hundekunster var et rent »hold up« – et udtryk der siden blev sørgelig aktuelt –:

En mand fra nabolaget skulle en dag i skumringsstunden give Les fader en besked. Han havde ikke skænket Bjørn en tanke, førend han kom ind i gården. Ikke så snart var manden kommet gennem porten, før Bjørn kom farende imod ham og pressede ham ind i en slippe mellem stuehuset og en udlænge. Da han var vel anbragt der, rejste Bjørn sig på bagbenene og plantede forpoterne på mandens bryst og fastholdt ham således uden at gøre ham fortræd. Bjørn var, som nævnt, en godmodig natur; men han havde den rette opfattelse af, hvad hans opgave var: at værne det hjem, der også var hans, mod indtrængende personer, der kom i det tidsrum, da dagens klare lys svinder, og konturerne udviskes.

Den gode mand, for god var han, kunne godt have været Bjørns fange i mange timer, for Bjørn havde ikke af sig selv frigivet ham, og manden turde ikke gøre anskrig, for så kunne det hænde, at Bjørn var blevet mindre medgørlig. Til held for fangen kom Les fader ret hurtigt til stede og fik manden løs af Bjørns favntag. Le vil mene, at faderen havde et lunt smil i skægget, da han fik Bjørn ned på alle fire. Et smil af faderen i en sådan situation var et udslag af hans jyske lune. Sådant et smil havde han, når han morede sig.

Efter at have forrettet sit ærinde forlod manden gården, uden at Bjørn så meget som værdigede ham et blik. Bjørn så en fare i personer, der kom til gården, ikke i dem, der forlod gården.

Le og Bjørn har haft mange fornøjelige timer sammen, derfor skal han have denne skitse (bedstefader har jo fået sin), der passende kan slutte med bedstefaders ord: »Bravo! du danske hund«.

Løbskkørsel

Den kloge bonde vil altid betragte en løbskkørsel som en alvorlig hændelse, selv om den ikke forårsager en større ulykke, for de heste, der een gang har været med i en løbskkørsel, glemmer det aldrig. Oplevelsen og angsten bliver siddende i kroppen og giver sig til kende i en nervøs uro og sitren i musklerne. Der skal kun en lille årsag til, før de stikker af igen.

I Les hjem var der flere spand heste, nogle unge, fyrige og balstyrige, og andre, som alderen havde gjort mere sindige.

Les fader var hestekender og -elsker. Han overvejede nøje brugen af sine heste. Han brugte således aldrig de unge og sprælske heste, når der en tidlig forårsdag skulle hentes roer hjem fra roekulen. Netop fordi han kendte sine heste og brugen af dem, kom han aldrig personlig ud for at køre løbsk. Han betragtede en løbskkørsel som en skam for kusken.

Det er vel troligt, at de unge karle på gården var klogere end faderen på mange områder; det mente de da selv. Le mener det ikke. To egenskaber: erfaring og omtanke, som faderen havde, savnede de, og det er noget meget væsentligt. Det første kommer med årene; det sidste kommer måske og måske ikke. Karlene havde derimod en udtalt selvtillid og mente, at de nemt kunne tøjle et par unge, forårskåde heste. Resultatet blev for en karls vedkommende: et brækket ben, for hestenes vedkommende: ødelagt for livstid.

Havde faderen været hjemme, den dag ulykken skete, ville den ikke være sket. Han ville have brugt de gamle, sindige heste. Karlene valgte de unge, der, foruden at være unge og forårskåde, var striglet med foderkassen – fodret med havrekerneler – og det giver kurage. Når dertil føjes, at den friske forårsluft svirpede hestene i næseborene, vil det forstås, at der i heldigste tilfælde var lagt op til en rask køretur.

Det var en af de første dage i marts. Jorden var hård af frost, og vejen, der kun bestod af et par hjulspor, var opkørt og knoldet. Det var derfor umuligt for kusken at holde vognen i hjulsporet. Vognen skramlede og rumlede, og hestene lagde ørerne

tilbage. De var oplagte til lidt af hvert. Alt gik dog godt, indtil hjemkørselen begyndte. Så pludselig, uden nogen påviselig grund, satte hestene i galop, der blev vildere og vildere, og karlen, der sad på roelæsset, havde ingen chance for at holde dem. I et sving på vejen gik det galt. Vognen væltede, og karlen blev slynget af vognen og brækkede, som allerede nævnt, det ene ben. Så var han sat ud af spillet. Hestene fortsatte deres vilde løb mod gården, hvortil de kom svedskummende og fra vid og sans af angst.

Les fader, der var kommet hjem, blev vidne til hestenes hjemkomst og tilstand. Her slog hans medfødte jyske sindighed ikke til. Le mener at vide, at faderen bandede fælt, og det var ellers ikke hans vane.

Hestene kom på stald, og karlen blev hentet og kom under lægebehandling og god pleje, men han slap ikke for at få at vide, at han var et fjols, som man ikke kunne betro et par heste uden at risikere at få dem skamkørt. Le havde ondt af karlen, fordi han havde brækket benet, men han undte ham den omgang, faderen gav ham, for også Le holdt af heste.

Ad øde veje

Le var syv år. Hans moder var pludselig blevet syg, og huslægen, der var blevet hentet, beordrede medicin, men for øvrigt regnede han ikke sygdommen for noget. Det var overanstrenghed, og det var dengang – og er vel endnu – en meget almindelig sygdom blandt husmødre på landet med en stor børneflokk og en stor husholdning. Men medicin skulle moderen have for at komme til kræfter.

Det var lillejuleaftens eftermiddag, og derfor havde alle på gården – undtagen Le – travlt. Alt, ude og inde, skulle være i orden til den forestående højtid. Det blev derfor Le, der skulle hente medicinen, og det var han ikke spor ked af. Han kendte vejen, og han vidste, at den var lang: $1\frac{1}{2}$ mil frem og $1\frac{1}{2}$ mil hjem.

Les fader gav ham gode råd: Han måtte ikke stå stille, og han skulle bruge benene godt, for om et par timer ville det blive skumring, og der var udsigt til blæst og sne.

Le gav sig trøstigt afsted ad de øde jyske veje, der ikke blot var øde, men også trælsomme og uvejsomme især nu ved vinter-tid, da de var både opblødte og opkørte.

Ikke blot vejen, men hele landskabet var øde: intet træ, ingen buske eller huse afbrød det udstrakte øde. Telefonpælene langs den halve del af vejstrækningen forstærkede snarere indtrykket af ødet end formindskede det. Men selv om ødet var nok så fuldkomment, ødelagde det ikke Les humør; han var fortrolig med ødet; han kendte ikke andet.

Le blev klædt godt på til turen: solidt hjemmegjort vadmelstøj og en skindhue, der kunne trækkes ned over det meste af ansigtet, dertil kom varme bælgvanter og et par træsko. Han gik straks til sagen, og den første mils vej klarede han let; men så begyndte trætheden at melde sig, og selv om han kendte resten af vejen til apoteket, måtte han se sig godt for, da det allerede var begyndt at skumre. Det var også begyndt at blæse op, så hans tempo blev noget langsommere.

69

Le nåede apoteket, fik medicinen udleveret og begyndte derefter straks vandringen hjemad. Det blev hurtigt helt mørkt, blæsten tog til i styrke, og sneen faldt nu tæt. Han havde modvind.

På vejen hjemad lærte Le telefonklokker og -ledninger at kende på en helt ny måde.

Ledningerne plejede ikke at give en lyd fra sig, og klokkernes lyd var til daglig så stiltfærdig, at ingen lagde mærke til den. Men nu jog blæsten med en uhyggelig tuden igennem både ledninger og klokker. Det lød som en jamren fra et menneske i nød. Le var bange for denne lyd og havde lyst til at gå bort fra den; men han turde ikke. Telefonpælene var hans bedste vejvisere. Han stred derfor videre frem imod stormen og sneen, der snertede ham i ansigtet.

Han var angst. Da han endnu havde en mils vej til hjemmet, var angsten ved at slå sammen om ham. Den tanke, at han aldrig skulle nå hjem, slog ned i ham. Han følte sig så forladt, som kun et barn kan gøre det. Han var helt i ødets og uvejrets vold. Han svedte den kolde angstsved, og han græd. Men han gik.

Da han var nået et godt stykke nærmere hjemmet, så han en skygge komme ud af mørket: hans fader. Al angst og forladthed forsvandt i samme nu, han lagde sin lille næve i faderens store og trygge hånd. Han var under hjemmets tryghed.

Det var en lille, træt dreng, der den aften blev lagt i seng. Han sov uroligt. Erindringen plagede ham. Les fader blev siddende hos ham, indtil han faldt i en tryk søvn. Denne oplevelse havde oversteget Les legemlige og sjælelige kræfter. Den efterlod et sår i hans sind. Det sidder der endnu som et ar.

To vilddyr

I en bondegård findes mange andre dyr end de tamme husdyr. Visse vilddyr betragter sig næsten som hørende til bondens familie, dog uden nogensinde at blive familiære. Det gælder især sådanne, hvis væsentligste føde er fjerkræ, rotter og mus, f. eks. husmåren og ilderen. Disse havde fast tilhold i Les hjem, da han var dreng. Om der findes en ilder i gården endnu, ved Le ikke, men i så fald er det ikke den, han kendte, for den opgav ævred under megen dramatik, medens Le så på det.

Ilderen var, uheldigvis for den, en vintermorgen kommet ind i hestestalden, hvor den i et væk løb frem og tilbage i krybberne foran hestene. Denne usædvanlige situation kunne selv de sindigste jyske heste ikke tage. De blev fuldstændig kulrede, slog i spilbommene, vrinskede og sparkede for at slippe bort fra uhyret. Ilderen er, som husmåren, ikke blot et vildt dyr men et vilddyr, og som sådant opførte ilderen sig. Den var – af angst – fra vid og sans. Den susede uden stands frem og tilbage så hurtigt, at det ofte var vanskeligt at se, hvad der var hoved, og hvad der var hale.

Et par af gårdens karle blev hidkaldt af uroen og bulderet i stalden. Årsagen var let at opdage, men den var umulig at fjerne – i hvert fald i dens levende live, og det holdt hårdt at få livet taget af den.

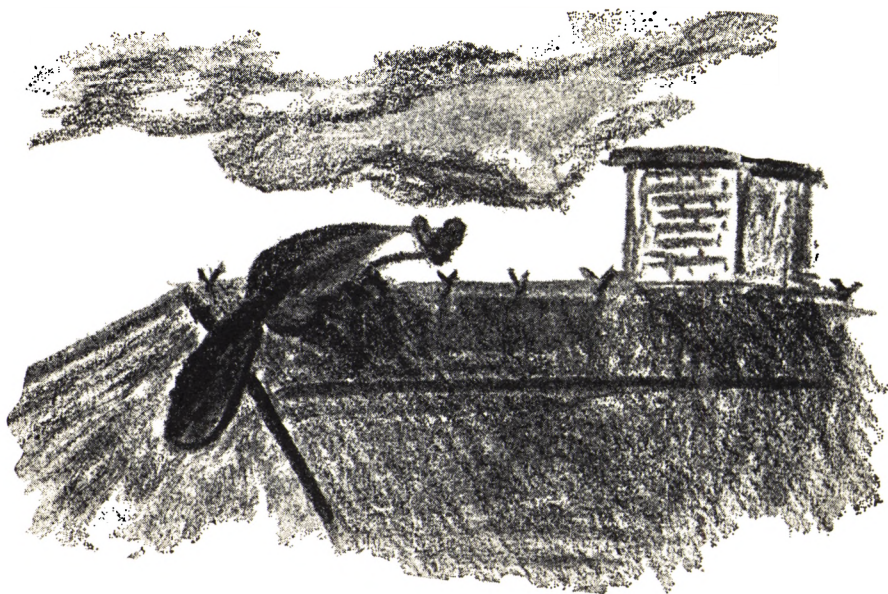
Der er ingen bonde, der ønsker at slå en dygtig rotte- og musejæger ihjel; derfor forsøgte karlene – ved at lukke et vindue op – at få ilderen til at stikke af. Men den sansede intet om den mulige frihed. Den måtte aflives. Også dette viste sig vanskeligt. Den var næsten umulig at få ram på og utrolig sejlivet. Det lykkedes en af karlene at ramme den nogle gange med en jernstang, så den faldt ned på gulvet, men efter et kort hvil sprang den op igen og fortsatte sit hurtigløb. Endelig lykkedes det at nedlægge den. Det var et trist syn at se det døde, forpjuskede dyr, der indtil da havde været et levende energibundt, vildt af liv og angst.

Livet i gården var den ganske dag præget af denne begiven-

hed; men allerede dagen efter var hændelsen trådt i baggrunden. Det var jo kun en ilder.

Det hørte ikke til dagligdagens hændelser at se husmåren, selv om man ved, at den bor i samme gård som en selv. Men en morgen tidlig så Le en sådan krabat sidde oppe på tagrygningen. Den havde taget sig en lille udflugt fra boet under tagspærene. Den sad ganske rolig og majestætisk et stykke tid. Den følte ingen fare lure på sig. Selv da der lød træskoklapren på gårdspladsen, følte den sig ikke truet. Den så ud som en figur i kongeligt porcelæn. Der var stil over den. Da den havde set, hvad den ville, rejste den sig sindigt og forsvandt i et hul i taget ved skorstenen.

Fra sin plads på taget havde måren udsigt til hønsegården. Mon dens plads var tilfældigt valgt? Næppe. Les moder vidste godt, at husmåren toldede rigeligt af hendes fjerkræ, men hun gjorde ingen indvendinger af den grund, for hun vidste også, at den holdt gårdens utøj, rotter og mus, i skak. Og det var nok et par høns og kyllinger værd. Noget for noget.

Grævlingen

Det er velkendt, at vildtet i strenge vintre søger fra mark og skov ind til menneskets bolig for at bjerge føden til livets oprettholdelse. Ræven søger til høns huset og haren til kålhaven. Det er forståeligt, men det er aldeles uforståeligt, hvad en grævling – også kaldet Brokken – ville i kælderen i Les hjem. Det skyldtes nok et fejltrin, at den havnede der en sommernat. Et fejltrin, der kostede den dyrt.

Grævlinge var gode kendinge af egnens folk. Der fandtes grævlingegrave i nogle småbakker. Le har flere gange set en grævling lunte over bakkerne ved solnedgangstid, men aldrig været en levende grævling på nærmere hold. Det er vist almindeligt antaget, at denne hulebeboer først går af grav, når kirkeklokkerne ringer solen ned.

Grævlingen anses for at være en godmodig fyr, men den kan også blive krasbørstig. Der går således en historie om, at den, når den angribes, går til angreb, og får den fat med sine stærke tænder, holder den ikke op med at bide, før det knaser. Jægerne skulle derfor medbringe trækul eller andet, der kunne knase, i støvlerne, når de jagede grævlingen.

For en knøs er det spændende, når der indtræffer en begivenhed, som gør en dag helt anderledes end andre dage. Den dag, der her berettes om, blev – takket være grævlingen – en sådan særlig dag. Om morgenen, da Les fader stod op, hørte han noget rumstere i kælderen. Han og Les ældre broder undersøgte sagen nærmere. Stor var deres forbavselse, da de så en grævling, en gammel stridhåret og stridsindet krabat, vralte frem og tilbage på kældergulvet i stuehuset.

De blev hurtigt enige om, at det ikke lod sig gøre at få dyret levende op fra kælderen. Der var således kun et at gøre: at skyde den på stedet, selv om der var en ret stor risiko for, at lufttrykket fra skuddet i den lave kælder kunne medføre ravage på huset. Broderen, der var en stor nimrod, var godt tilfreds med at skyde den i kælderen. Han hentede bøssen og skød. Kun eet skud. Han

havde fået faderens besked om at ramme den ordentlig første gang. Og det gjorde han. En undersøgelse viste, at grævlingen var truffet i hjertet. Finere kunne det ikke godt være. Skuddet gav genlyd i hele stuehuset, der dog ikke blev rystet i dets grundvold. Tres år efter denne begivenhed står stuehuset stadig.

Der blev ikke bestilt meget den dag i landsbyen. Mænd, kvinder og børn kom for at høre den usædvanlige historie og se bæstet, der lå på »lit de parade«. Les fader fortalte gladeligen historien, hver gang der kom nye tilhørere og -skuere til. Mage til oplevelse havde landsbyen aldrig haft.

Den højeste udmærkelse, en grævling kan opnå, når den er gået til sine fædre, er at få sin pels anvendt som jagttaske, og dette nåede vor grævling. Le vil tro, at den anvendes som sådan den dag i dag.

H. C. Andersen sagde, at »gyldenlæder forgår, men svinelæder består«. Det gør grævlingelæder også.

Vejkasten

Vejkasten var i Les hjemegn betegnelse for hjemmets affaldsplads. Navnet stammer efter Les mening fra ordene »kaste af vejen«, der på denne egn blev brugt i stedet for »kaste bort«. Den store danske ordbog kender ikke ordet »vejkasten«, så den her givne forklaring må stå til troende, indtil der påvises en bedre. Le ved meget vel, at andre bruger betegnelsen »vedkast« om affaldspladsen, men desuagtet holder han fast ved sin barnelærdom: vejkasten.

I vejkasten havde Le nogle af sine bedste timer som dreng. Her havde han en hel verden for sig selv. Ingen andre kunne finde på at tage stadeplads i denne affaldsbunke. Vejkasten var levende. Plante- og dyreliv trivedes side om side. Her var altid nyt at opdage blandt skramlet: en ny blomst eller et nyt dyr. Her var en levende stilhed.

Blandt blomsterne bar Fandens Mælkebøtte, dette af den store hob foragtede ukrudt, prisen. Denne solblomst skød frem blandt alt det kasserede og unyttige: gamle brædestumper, hjul, kaffekander, kedler og dukkevogne, alt sammen noget der havde kendt bedre dage. Le forstod ikke de voksnes had mod mælkebøtten, men han forstod blomstens tale. Der voksede mange andre blomster side om side med mælkebøtten: vejbred, cikorie, snerle og mange flere, og ind imellem slyngede bukketornen sig, så det blev et helt vildnis, en urskov i lommeformat. Le har flere gange forsøgt med pensel at gengive sin barndomsblomst, men det blev hver gang kun en mat afglans. Fandens Mælkebøtte kan kun skabes af naturens skaber.

Hør hvad den færøske digter Chr. Matras siger om Fandens Mælkebøtte, hvis botaniske navn er Løvetand:

*»En løvetandsblomst ved køernes vej,
det var som en sol, der signede mig.«*

Af vejkastens dyr kan nævnes: snegle, regnorme, firben, mange forskellige insekter og til sidst det for Le vigtigste: Lækatten, som har givet ham et utal af glæder. Dette lille, smukke, smidige, modige, lynhurtige og galhovede dyr, der foruden alle de her nævnte egenskaber besad endnu en: en utrolig nysgerrig-

hed. Den sidstnævnte egenskab var årsag til, at Le havde så mange fornøjelige timer, om vinteren med den lille hvide, og om sommeren med den lille gulbrune fyr, begge med en sort hale-spids.

Skal man tro det gamle ord »kært barn har mange navne«, må lækatten være etært barn. Foruden lækat benævnes den væsel og hermelin. I Les hjemegn holdt man sig til navnet lækat. Hermelin fandt jyske bønder for fint til at tage i munden, for »man skal ikke skave sig«. De voksne betragtede ikke lækatten som etært barn, tværtimod. Når de skulle sige noget rigtigt stygt om den, sagde de, at den var en lystmorder, og der findes da ikke i den store danske ordbog et mere stygt ord. Le kender den ikke som lystmorder, men dermed være ikke sagt, at den ikke har begået et mord, ja måske endda mange; men Le har den tro, at den i så fald har fulgt naturens krav for at opretholde livet, og disse krav er svære at stå imod, også for mennesker, som endda er udrustet med hæmninger. Lækatten er ikke belemret med sådanne.

En dag fandt Le en død muldvarp uden for lækattens indgang til dens bo. Dette mærkelige underjordiske, fløjlsbløde dyr så ikke ud til at have lidt overlast; men lækattens sylespidse tænder efterlader intet synligt bevis på, at den har været på spil. Selv om Le gerne vil frifinde den, har han en lumsk anelse om, at det er svært at gøre det; men al tvivl kommer ifølge strafferetten en sigtet til gode. Det må også gælde for en lækat.

Les moder havde samme følelser for lækatten som Le. Hun var godt klar over, at der gik et par kyllinger med i købet, men det var den vel undt for det arbejde, den udførte for at holde musebestanden nede på et rimeligt niveau. Faderen sagde aldrig, hvad han mente om lækatten. Han tog sig ikke af slige bagateller.

Den lille kunne få lov at passe sig selv. Den kunne endog engang imellem få en lille anbefaling af de voksne, når talen var om at fange ukræ. Le havde ofte det indtryk, at slig fangst ikke kom ind under begrebet mord, men blev betragtet som en velbehagelig gerning. Ja, Le fandt tit de voksne mærkelige.

Le tilbragte mange timer i vejkasten for at få lækatten at se,

og ofte lykkedes det. Den kom strygende mod sit bo i et sjovt hoppende løb. Den smuttede straks ind, men Le vidste med usvigelig sikkerhed, at dens nysgerrighed ville tvinge den til efter et øjeblikks forløb at stikke sit slangehoved frem for at se, hvad det var for en karl, der sad i skramlet. Den kom gang på gang frem for at betragte Le, der selvfølgelig sad musestille. Den viste aldrig tegn på uro eller angst over Les tilstedeværelse. Le mente – og mener – at den kendte ham og vidste, at der ikke lurede fortræd fra den kant.

Lækatten er verdenskendt, ikke som lækat men som hermelin. Dens skind pynter kongers og kejseres kroningsdragter, og den pynter f. eks. også engelske borgmestres embedskapper. Det så Le for nogle år siden under et besøg i en engelsk by, der fejrede sin tusindårsfest. Le forsøgte at tælle de sorte halespidser, for at se hvor mange af de små dyr der var medgået til denne udsmykning; men det mislykkedes, for borgmesteren havde så forfærdelig travlt i anledning af den for hans by så betydningsfulde dag. Og det forstod Le.

Les lille ven har sikkert ikke været blandt borgmesterens pynt, for det er over to menneskealdre siden, Le så sin lækat sidst. Som nævnt er lækat og hermelin een og samme. Men navnet lækat ville aldrig blive godtaget i de højere kredse, det lyder for bondsk.

Men lækat eller hermelin, herlig var du i Les vejkast, derfor fik du denne skitse. Le har aldrig glemt de glæder, du gav ham.

Lavs-Maaleren

Det var ikke så sjældent, at Le fik lov til at sidde ved siden af sin fader, når der var kørende ærinde til stationsbyen. Disse ture var festlige for Le. Det var særlig besøget hos smeden, der interesserede ham. Smedens person var i sig selv interessant. Han var en stor mand med brede skuldre og kraftige lemmer. Armenes muskler svulmede af kraft. Han svang den store forhammer med lethed. Hans øje var sikkert, derfor faldt forhammerens slag altid der, hvor han havde beregnet. Ansigtet var tilsmudset af sved og sod, men der var altid smil i øjet og omkring munden. Le kunne lide smeden, han havde altid et venligt ord til ham.

Når forhammeren ramte det glødende jern, sprang der sværme af ildgnister rundt i smedien. De lignede ildfugle. Og når det gloende jern blev stukket ned i den store vandbalje, fyldtes smedien af en øredøvende sprutten og hvæsen.

Alt dette var for Le noget ganske særligt. Han har endnu lyden af denne sprutten og hvæsen i øret og synet af ildfluerne i øjet.

Jo, disse dage i stationsbyen var festdage.

En vinterdag var Le med sin fader på en sådan tur, og det blev sent, inden faderen blev færdig med at besørge sine ærinde. Det blev mørkt, inden hjemturen begyndte. Men det var ingen sag at køre i mørke, både faderen og hestene kendte vejen. Selv i buldrende mørke kunne faderen lade hestene bestemme både fart og retning. De skulle nok komme velbeholdne hjem. Den lune stald og krybben med aftenfoderet trak dem til sig som en magnet.

På den første halvdel af hjemvejen skete intet særligt. Hestene travede støt af sted, opmuntret af kuskens tilråb. Men pludselig skete det: Hestene stoppede op med et ryk, og det var umuligt at få dem i gang igen. Les fader var ikke blot en sindig jysk bondemand, han var også en klog mand, der straks forstod, at hestene stod stille af angst for noget, der var foran dem. Han stod af vognen og beroligede hestene. Han fandt hurtigt årsagen til hestenes vægring ved at gå frem. Lige foran hestenes forben lå

en mand. Det viste sig at være en god bekendt: Lavs-Maaleren, et forhutlet, skikkeligt, gammelt skrog, som malede lidt og drak meget. Han blev bakset op på vognen med nogen besvær. Han var sanseløs af drik. Og i den tilstand blev han afleveret til sin gamle kone, Karen. Det var ikke første gang, hun modtog ham i en sådan forfatning, og det blev heller ikke den sidste.

Dagen efter skottede Le stjålent til Lavs-Maaleren.

Den røde hane galede

Le havde som dreng en sær, kildrende fornemmelse i maven, når han fik at vide, at der et eller andet sted var brand. Denne fornemmelse kan endnu indfinde sig, når han hører brandbilerne jage tudende gennem byens gader. Denne tuden varsler ulykke. En brand er i sig selv en ulykke, hvis omfang beror på, hvilke værdier, især levende, der går tabt ved den. Grufuld er ulykken, når mennesker omkommer i flammerne, og den er tragisk, når dyr indebrænder. Både det grufulde og det tragiske sker også i dag om end ikke så ofte som før, takket være brandvæsenets høje kvalitet, personelt og materielt.

I Les drengear kunne der ikke tales om kvalitet i forbindelse med brandvæsenet. Især på landet stod det elendigt til. Det var en grund mere til at føle ængstelse, når et truende tordenvejr var i vente. Man vidste, at hjælpen, der skulle træde til, var uden større værdi. Dels kom den langsomt frem, dels havde den ikke megen forstand på brandslukning, og endelig var de hånddrevne sprøjter dårlige arbejdsredskaber. Når branddammen så tilmed var udtørret eller tilfrosset, var katastrofen fuldkommen.

Le kender det hele fra flere brande på hjemegnen. Erindringerne har særlig fæstnet sig ved en brand, hvor Le, der da var 13-14 år, optrådte som brandmand og -vagt:

En sommerdag var Le ude i marken at arbejde sammen med gårdens karle. Under arbejdet opdagede de, at der steg en kraftig røg op fra en proprietærgård en fjerdingvej borte. De var straks klar over, at gården brændte, og de skyndte sig, som det sig hør og bør, til brandstedet. Omtrent samtidig med, at de mødte frem, kom den lokale hestetrukne sprøjte. Såvel den som mandskabet var til liden nytte. Gårdens stråtag og træværk var knastørt efter flere ugers tørke og solskin og derfor særlig brændbart.

Den røde hane galede højt den dag. Gården var i løbet af kort tid omspændt af et buldrende og knitrende bål. Brandfolkene satte ind på at redde dyrene i staldene. Det var et vanskeligt arbejde, for dyrene var vilde af angst og gjorde modstand mod at

komme ud i det fri. Folkene udviste stort personligt mod – det er heldigvis uafhængigt af dårlige arbejdsredskaber og andre dårlige omstændigheder. Flere af dyrene blev med magt reddet ud af staldene, men adskillige blev derinde. De blev senere trukket frem som forkullede rester i underligt forvredne stillinger. Nogle dyr kom ud stærkt forbrændte, de fik en barmhjertig kugle, der satte punktum for deres lidelser.

Det blev henad aften, inden gården var udbrændt. Af sikkerhedsmæssige grunde holdtes der brandvagt den følgende nat. Le deltog som en selvfølge i brandvagten. De voksne tog ikke med fløjlshandsker på knøse i hans alder. De skulle gøre nytte og havde godt af blive vænnet til. Der var ingen brug for tøsedreng; det vidste Le, og han ønskede ikke at være en sådan. Han måtte gøre gavn som en voksen, men blev ellers ikke betragtet som sådan. (Først da han kunne stå med samlede ben i

et skæppemål og i denne stilling tage en tønde rug – 200 pund – fra jorden og løfte den op på sine skuldre, blev han optaget i de voksnes rækker).

Det blev for Le en sær og lang nat, for vel var der mange om vagten, men da brandområdet var stort, gav brandfogden besked om, at vagterne skulle gå hver for sig. Le var besat af en ensomheds- og uhyggefølelse.

Selv om branden i det store og hele var slukket, ulmede det mange steder, og der lød af og til små smæld. Til dette kom den ubehagelige stank af brændt kød. Brandtomten var et fuldgyldigt udtryk for forgængelighed.

Ud på de små timer, da faren for nærliggende huse mentes overstået, og brandfogden var gået hjem, tog vagterne det ikke mere så højtideligt. De fandt sammen i hold på fire, og så kom kortene frem til en es-makker. Le fik som spillebord overladt et lokumsbrædt, der var reddet ud af forliset. Ved dette endte brandnat og -vagt, men glemtes ikke.

En ridetur

Aktietyren: vasket, nystriglet og børstet.

Le: nyvasket og kæmmet. Så megen renlighed måtte have en særlig årsag. Ja, tyren skulle på dyrskue, og Le skulle ridende på den præsentere den for dommerne – ganske vist udenfor det officielle program. Le var da ikke større end tobak for en skilling.

I nogle år var tyren opstaldet i Les hjem. Tyren og Le var fortlørlige med hinanden. Ingen af dem tænkte på at gøre den anden fortræd. Tyren kunne lide Les små kærtegn, særlig kunne den lide at blive kløet i panden. Dette forhold mellem den store tyr og den lille purk havde Les fader lagt mærke til, og selv om han fuldt ud var klar over, at en tyr – om den var nok så godmodig til hverdag – kunne blive farlig, olm, så blev det alligevel til, at Le fik mange rideture på tyren, når den blev rørt på gårdspladsen. Såvel Le som tyren fandt dette i sin orden. Det må bemærkes, at faderen altid var ved hånden.

Dyrskueridtet forløb fint, så fint, at der var somme, der påstod, at Le og faderen kroede sig som paver. (Le ved forresten ikke, om paver har en særlig tilbøjelighed til at kro sig). Men hans fader og han selv var jyder, og der skal efter sigende være et par stykker af denne race, der ikke har noget imod at stille sig i positur. Nok om det. Tyren fik ærespræmie og Le hæderlig omtale. Den var han ikke så optaget af som af den røde sodavand, faderen spenderede.

Jens Anton

Skulle det gamle ord »kan man ikke sige noget godt om en mand, skal man tie« tilgodeses, ville Jens Anton ikke have fået denne skitse, for om ham kan Le ikke sige et eneste godt ord. Han var vagabond og landevejsbisse. Lad gå med det; der findes honette folk blandt disse; men Jens Anton var bisse af karakter, og det gør en forskel. Når han alligevel får sin skitse, skyldes det, at han i uhyggelig grad prægede Les barndom ved at bringe en stor angstfølelse ind i hans sind.

Jens Anton var modstykket til, den også vagabonderende, Nis Petersen, der samlede på små børns smil:

*»Jeg samler på de små børns smil
— de små børns lyse smil,
og brød man op mit hjertes skal
med bor, med dirk, med fil*

*man fandt den største samling smil,
som nogen tid er set
— man fandt det blide genskin af,
hvad tusind børn har let«.*

Jens Anton samlede ikke på små børns smil, men på deres angstfulde blikke. Han kendte kun grinet. Når der var voksne til stede, opførte han sig så manerligt, som det var muligt, men når han var alene med børn, viste han sit modbydelige grin og ligeså grimme fagter. Han var en led karl.

Jens Anton var hele tiden på farten ad landevejen; han kom ofte i Les hjem, hvor han var sikker på natlogi mod at aflevere tændstikker og pibe. Les moder og fader vidste ikke, hvor væmmelig har var, når de ikke var til stede.

Engang gik det galt for ham. Han havde overvurderet sig selv og undervurderet Les fader. Han var uden forlov kravlet op på høstænget for at sove, trods det han vidste, at det var strengt forbudt. Næste morgen, da Les fader kom ud i gården, blev han modtaget med følgende hilsen fra Jens Anton, der stak hovedet ud af en kvistluge i taget:

»God morgen hr. godsejer. Så ønsker vi morgenkaffen serveret«.

Var der noget, der kunne få faderens temperament til at slå gnister, var det, når han følte sig trådt over tærne, og det blev han her, endda af en bisse som han igennem årene ofte havde vist venlighed.

Som en snurretop drejede faderen og løb ind i forstuen, hvor fra han hurtigt kom tilbage med kørepisken i hånden. Det kunne tydeligt ses på ham, at nu skulle Jens Anton have stryg. Men Jens Anton var klar over, at han var gået over grænsen, så han havde allerede – som det hedder i politisproget – absenteret sig; derfor, og kun derfor, slap han for at smage pisken. Les fader kommenterede hændelsen med disse få ord: »Så'en en stabejs«. Efter denne optræden mistede Jens Anton et godt tilholdssted. Han var klog nok til ikke oftere at komme i Les hjem. Men Le mødte ham ofte på »de lange veje«, der førte til pogeskolen, og glemte ham ikke.

Himlen åbnedes

En dansk sommeraften i grænseområdet mellem de lyse og de mørke nætter kan have noget uvirkeligt, mystisk over sig, der skaber en stemning, der går lige til hjertet, eller måske fra det og ud over forstandens domæne. En vandrer kan på sådan en aften føle noget, der ikke er til, men som alligevel er sært nærværende.

Det skulle vel ikke have sin rigtighed med den gamle tale »der er mere mellem himmel og jord, end vi mennesker forstår.«
Mon? Mon ikke?

Hvordan dette end forholder sig, oplevede Le på en sådan sommeraften noget, han selv efter tres års forløb ikke kan finde

nogen fornuftig forklaring på. Men hvem siger forresten, at der skal være en fornuftig forklaring på alting? Le havde været i nabobyen og var ved titiden på vej hjem. Han var alene. Pludselig, så at sige med lynets fart, foldede skyerne sig sammen som et forhæng, der blev trukket til side, således at der foran ham stod en lysende trekant. Denne stod klar et par sekunder, så blev forhænget igen trukket for af usynlige hænder. Alt var som før, kun Le var forandret. Han havde set ind i himlen, og dette syn prægede hans drengesind stærkt.

Endnu – så mange år efter – står oplevelsen klar i hans erindring, klarest står den for ham, når han søger ud i naturen en sommeraften, hvor grænsen mellem det virkelige og det uvirkelige synes udslettet.

Le har aldrig før omtalt denne oplevelse. Kloge folk kan nok præstere en naturlig forklaring på det »unaturlige«. De vil muligt mene, at det har været et stjernesud eller et andet himmellegeme; måske vil de endog påstå, at Les fantasi har spillet ham et puds. Le vil ikke spørge de kloge hoveder, han vil leve videre med den åbne himmel.

Gråspurven

I Les drengear havde enhver dreng med respekt for sig selv en stenslynge, en såkaldt slangebøsse. Le fik også et sådant våben. Den var ganske vist hjemmelavet, men derfor var den lige farlig i en drengs hænder, for den er ret træfsikker, når skytten blot har lidt øvelse i at håndtere den; stenen flyver hurtigt og slår hårdt.

Le havde påbud fra faderen om kun at skyde på livløse ting: sten, flasker o. l. Men en dag gik naturen over optugtelsen. Han ville prøve at skyde efter en gråspurv, og der var ikke lang vej fra tanke til handling. Han sigtede, skød og ramte.

I samme nu, han havde dræbt fuglen, stod det ham klart, at det var noget forfærdeligt, han havde gjort. Samvittighedens røst lod høre fra sig. Medens han endnu stod med den varme, men døde gråspurv i hånden, lovede han sig selv, at han aldrig mere ville skyde på noget levende. Han holdt løftet. Hans eneste dræbende skud pinte gennem lange tider hans barnesind. Han blev vel mere hårdhudet med tiden. Ja, hvem ved.

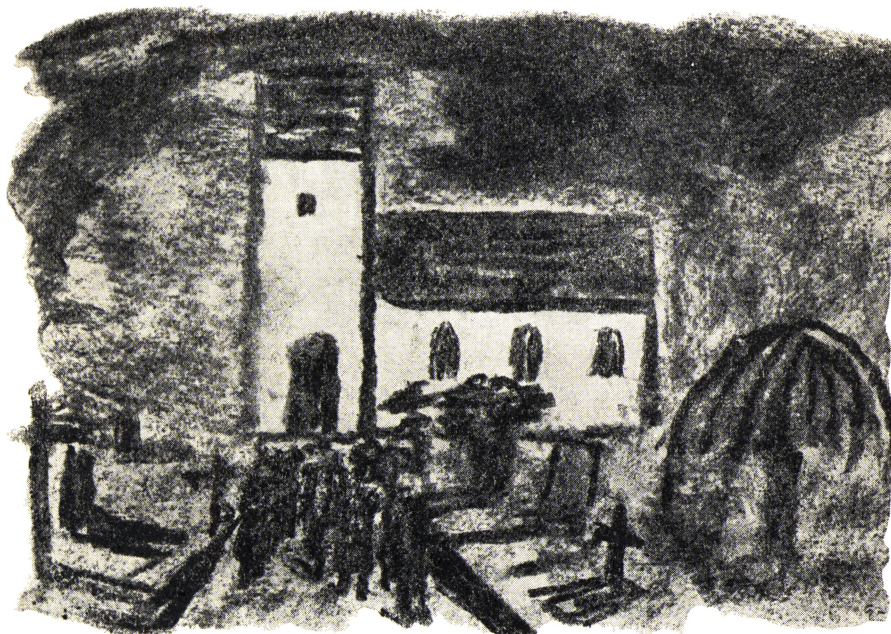

Torden

Det var i juni og lummervarmt. Sorte og svovlgule skyer stod truende i horisonten. De varslede torden. Og den kom. Lynene knitrede, og skraldene skrattede. Luften blev kvælende, og det var næsten uudholdeligt at opholde sig indendørs, og det var livsfarligt at gå udendørs.

Et stykke vej fra Les hjem gik en 10 års pige, Marie, hvis hjem lå ved foden af en høj bakke, op på bakkens top. Hun kunne ikke trække vejret nede i dalen. Da hun kom op på bakken, mødte hun en veninde, som hun gav hånden til goddag. I samme nu ramtes Marie af lynet og dræbtes på stedet. Det eneste, hun fik tid til at sige, var: »Det er så varmt«. Veninden blev end ikke berørt af lynet.

Le kendte Marie godt, og det gjorde et stærkt indtryk på ham, at hun dræbtes af lynet. Fra den dag og i mange år derefter var han bange i tordenvejr.

Den dag, Marie skulle begravnes, måtte Le alene ud i kæret med køerne; hans fader og moder og et par søskende gik til begravelse. Le var ikke glad ved at være alene, for det så atter ud til torden, og det var i det hele taget en uhyggelig dag, selv kirkeklokken, der kaldte til begravelse, lød så fremmed. Dens klang var sort. Han kendte bedst dens klang, når den ringede solen ned, og når den lød for et brudepar, da var den lys og venlig.

Netop som begravelsen fandt sted, brød tordenen igennem. Det var ikke særlig voldsomt, men Le var alligevel bange. Han krøb ind i et halmtelt, som han havde til brug i uvejr. Han forsøgte at holde sig tordenen på afstand ved at bore ansigtet ned i halmen.

Les angst blev af kort varighed, idet faderen forlod kirkegården, så snart begravelsen var overstået, og skyndte sig ud i kæret til Le. Han var klar over, at tordenvejret var en svær belastning for Le. Faderens ankomst hjalp på Les humør, men han kunne endnu høre tordenen i det fjerne, og helt rolig blev han først, da han var kommet i seng, og moderen puslede ham. Han følte et stort velbehag ved moderens nænsomme kærtegn. Endnu i dag kan han leve sig ind i denne lykkefølelse. Så nænsomme hænder som en moders, der pusler sit barn, findes ikke i verden.

Brudedalen

Tjenestefolk på landet havde før og har muligvis endnu den slemme vane at skræmme børn, der efter deres opfattelse ikke var artige. Tjenestefolkene i Les hjem dannede ingen undtagelse. Når Le ikke var så artig, som de ønskede, fortalte de ham historien om brudedalen: en granbevokset og skummel lavning, der lå et kort stykke vej fra Les hjem.

Historien lød:

En brud kørte sin brudenat gennem dalen, og da køretøjet var midt i den, sprang flere mænd frem fra granerne. Nogle af dem greb hestene i hovedtøjet, medens andre slæbte bruden ned af vognen og slog hende ihjel. Hovedmanden for brudedrabet angaves at være en forsmået bejler. Efter dette drab fik dalen sit navn.

Når historien var fortalt, føjede fortælleren gysende til: Kl. 12 hver nat sker drabet påny.

Le havde hørt historien mange gange, og den satte hans fantasi i livlige svingninger.

Han troede fuldt og fast på, at brudedrabet havde fundet sted, og han både troede og tvivlede på, at spøgeriet fandt sted.

Om dagen var der ingen fare ved at passere Brudedalen. Men natten var farlig.

Og så skete det, at Le skulle gå gennem dalen en aften og alene. Han kunne ganske vist undgå den, men så skulle han gå en omvej på en halv mil. Han valgte efter nogen vaklen at gå gennem dalen.

Det var i de lyse nætter, og der er det ved disse nætter, at de synes fulde af alskens kogleri. Le syntes da også på god afstand fra dalen, at han så noget bevæge sig dernede. Var det spøgeriet, der var begyndt? Hans fantasi løb løbsk, og han så brudedrabet i al dets uhyggelighed. Men Le var en rask dreng, og det måtte ikke siges om ham, at han var bange. Såfremt han gik udenom, ville han blive drillet af tjenestefolkene og kaldt en tøsedreng.

Jo nærmere han kom dalen, pønsede han på, hvordan han bedst kunne komme igennem: løbe eller liste. Han valgte at liste, for at ingen skulle høre ham. Hans hjertes voldsomme slag kunne dog måske røbe ham.

Han kom igennem dalen, uden at der skete ham noget. Han klarede prøven, men drøjt var det. Da klokken slog 12, lå Le lykkelig i sin seng. Han var igen under hjemmets tryghed.

Brudedalen lever stadig i Les erindring, og dalen er fremdeles omgivet af folketroens mystik. Heller ikke voksne er glade for at passere den, når midnatsklokken slår.

Man ved jo aldrig. Vel?

